

A RÉGI ISKOLA

CLINT EASTWOOD IDŐS ANTIHŐSEI
HUBER ZOLTÁN

LASSAN HAT ÉVTIZEDE CSISZOLJA ANTIHŐSÉT CLINT EASTWOOD, FOLYAMATOSAN REFLEKTÁLVA AZ ÁLLANDÓ KÜLSŐ-BELSŐ VÁLTOZÁSOKRA.

Amikor hatvankét esztendősen szimbolikus gesztussal leszállt a nyeregből, talán maga Clint Eastwood sem gondolta, hogy az alkotói karrierje még csak ezután kezd igazán beledülni. Egészen szédítő belegondolni abba, hogy az utolsó westernjének szánt *Nincs bocsánat* és a trendteremtő *Maréknyi dollárért* között kevesebb idő telt el, mint az 1992-es önreflektív számvetés és a legutóbbi Eastwood-film, a *Cry Macho* között. Az pedig egészen egyedülálló, hogy a jellegzetes Eastwood-antihős közel hat évtizede itt van velünk és időről-időre számot vet önmagával.

Clint Eastwood minden szempontból páratlan alakja az amerikai popkultúrának. Nevezhetjük ikonnak, intézménynek vagy élő legendának, még ezek az egyébként nagy szavak sem írják le pontosan az idén kilencvenkettőtöltő Eastwood kikezdetetlen státuszát. Annak ellenére, hogy hosszú karrierje során a kritikusok rendre kétségbe vonták a színészi képességeit, sótlannak, merevnek és kifejezéstelennek tartva a játékát, illetve sokan rendezőként sem vették, veszik komolyan, nincs még egy olyan alakja az amerikai filmtörténetnek, aki mindkét területen annyira sikeres lenne, mint ő. Sem Redford, sem Huston, sem Welles.

Bár nyilvánvalóan nem árnyalt Shakespeare-alakításokra vagy forradalmi szerzői filmek rendezésére termett, Eastwood úgy érti az amerikai nép lelkét, mint ahogyan csak nagyon kevesen. Színészként és később rendező-

ként egy olyan ellentmondásos hőst hívott életre, aki a hatvanas-hetvenes évek felfordulásában is tette a dolgát. Az Eastwood-figura műfajokon és évtizedeken át csiszolódott, folyamatosan reagálva a változásokra, akár a világra, akár az újabb és újabb életszakaszokra gondolunk. Bár Eastwood az elmúlt másfél évtizedben keveset állt a kamera elé, az időskori szerepeivel nagyon tudatosan és érzékenyen ápolja saját mítoszát. Az általa teremtett sziklaszlár, öntörvényű antihős és a mögötte álló alkotó pedig mára szétválaszthatatlanul összeforrt.

Van abban valami egészen költői, hogy a tévé jól fésült és udvarias amerikai cowboy-sztárja egy Dashiell Hammett ihlette japán samurájfilm nem hivatalos olasz átdolgozásának köszönhetően talált rá arra az irányra, ami naggyá tette. Eastwood persze nem egyszerűen jókor volt jó helyen, hanem nagyon pontosan érzett rá arra, hogy Sergio Leone forradalmi western-variánsa teljesen más hőst kíván, mint a Wayne-féle fehér kalapos sheriff, akivel senki nem mer ujjat húzni. Eastwood hasonlóan impozáns megjelenésű, mint John Wayne, de ahogyan az ő megfontoltan mozgó szikár alakja a másik felé tornyosul, abban van valami nyugtalanítóan izgalmas titokzatosság. Wayne karizmatikus vezetőként vigyázza a kisközösséget, Eastwood lusta, cinikus macskaként szemlélődik és amikor eljön a megfellelő pillanat, azonnal lecsap.

A *Maréknyi dollárért* nemcsak a spaghettiwesternt hívta életre, de az akkor már rohamosan avuló Wayne-hős a korszellemhez jobban passzoló alternatíváját is felkínálta. A résnyre nyitott szemek, a kifürkészhetetlen arc, a sötét poncsó mögé rejtett kezek azt üzenik, ennek az embernek súlyos múltja lehet. Minderről azonban semmit nem tudunk meg, hiszen ez a fickó alig beszél, sőt, még neve sincsen. A Névtelen egyszerűen belovagol a városba és mindenkit lerendez, nagyjából úgy, ahogy a rosszak szokták csinálni. Az erkölcsi, motivációi és módszerei finoman szölvá megkérdőjelezhetők, többször nyers és meggondolatlan, a rejtélyessége és vadsága mégis rendkívül vonzó.

Az Eastwood-hős magáról tesz a szabályokra, a tanácsokra és a vele kapcsolatos véleményekre, őt a jónak és rossznak valami ösztönös ősi felfogása vezérli. A Névtelenhez hasonlóan Piszkos Harry sem a szavak és az átgondolt, több oldalról megvitatott stratégiák embere, cserébe viszont elvégzi a munkát, amit már régen el kellett volna. Callahan nyomozó bő egy évtizeddel megelőzte az izomtól duzzadó Reagan-korszakot és elszíszteget kemény egysorosokkal vágott rendet a bűnben és bürokráciában fulladozó városban, valóra váltva a közönség tudatosan talán meg sem fogalmazott vágyálmát.

Eastwood talán éppen azért képes egyetlen szempillantás alatt a korántsem makulátlan antihősei mellé állítani a mindenkori nézőket, mert maga is hasonlóképp gondolkodik. Eszköztelen játéka, hírhedten pragmatikus rendezői módszere a Névtelen és Piszkos Harry hozzáállását tükrözik. El kell végezni a feladatot, amit a sok pofázás, felesleges szabály és következmények miatti aggodás csak hátráltat. Eastwood főhősei (még akkor is, ha mostanában inkább csak elmeséli a történetüket, de már nem ő alakítja őket) ellentmondásos jellemek megkérdőjelezhető döntésekkel, de az eredmények őket igazolják.

Mindebben a szabadság fogalmának egy nagyon zsigeri felfogása köszön vissza, ami rímelt a nagy amerikai álom individualista felfogására. Hagyjuk egymást békén, a rinyálás és a paraziták (üggyvédek, bürokraták) hízalása helyett mindenki tegye a dolgát és akkor végül mindenkinek jó lesz. A magát libertariánusnak nevező Eastwood a hőseihez hasonlóan rendületlenül dol-

gozik, bármi történjék. Nem hódol be a változó politikai klímának, bármikor szembemegy akár a liberális hollywoodi irányvonallal, akár a jobboldallal. A vegyes kritikák és az erősen hullámzó pénzügyi sikerek ellenére rendületlenül variálja a már jól bevált történet- és hőstípusait. Az idő végül őt igazolja, hiszen nemcsak egyre jobb színész és rendező lett, de a közönség végleg a szívébe zárta. Egy újabb Eastwood-film esetében ma már-már másodlagos kérdés, hogy éppen milyen lett. Sokkal fontosabb, hogy újabb történettel gazdagodott a mítosz.

Az 1992-es *Nincs bocsánat* földközelbe hozta a legendát, erőteljesen felvilágosítva az árnyékos oldalt is. Bár a vadnyugatot ezzel a filmmel maga mögött hagyta, idősödő hősei kitartóan kutatták a helyüket a totálisan átalakult világban. A régi iskola felett látszólag eljárt az idő, az Eastwood-karakterek élő relikviák, akik parkolópályára kényszerültek, ám végül mindig előáll egy olyan helyzet, amit a korábban elavultnak bélyegzett tudásuk miatt

kizárólag ők tudnak megoldani. A feladatot elvégzik, frappáns példát mutatva a fiatalabb generációnak.

Az Eastwood-antihősök sorában a 2008-as *Gran Torino* nyitott egy újabb, minden korábnál önreflektív fejezetet. Walt Kowalski a Névtelen, Piszkos Harry és Bill Munny alakmása, aki a nyugdíjas éveire teljesen magára maradt, a szó konkrét és átvitt egzisztencialista értelmében is. A helyszín szimbolikus, az amerikai ipar egykori fellekvára, az olcsó távol-keleti import alatt összeroskadó Detroit, ahol a régi világ látványosan pusztul. Kowalski az utolsó mohikán, aki még rendben tartja a gyepet és kéznél a puskáját. A gyerekei és unokái tiszteletlen semmirekellők, a környékre mindenféle népek költöznek, ő pedig haldoklik.

A *Gran Torino* erősen elrajzolja a régi Amerika pusztulását, kezdve a régi Amerikától a gaz- haspírcinges unokától a gaz- zal felvert utcáig és kiszáradt gyepig. Hiába szűri a fogai között az anyázásokat és küld el mindenkit a francba az öntörvényű Kowalski, a kemény

külső mögött felsejlik a nehéz múlt és a jéghideg magány. Nemcsak a generációja távozott és vált egyre inkább furcsa idegenné a saját környékén, de a világról megszerzett tudását sem tudja senkinek továbbadni. Az utolsó „meló” azonban felvillantja a megváltás lehetőségét, Kowalski pedig felismeri, hogy a korábban megvetett távolkeleti szomszédait segítve önmagát is megmentheti. Az egykori ellenség leszármazottai ráadásul olyan értékrenddel bírnak, ami sokkal közelebb áll Kowalski világlátásához, mint a saját unokái. Felülemelkedve végül a régi reflexein a végső párbajba már a törvényes utat követve fegyvertelenül száll be, megrendítő példát mutatva arra, hogy sosem késő megváltozni.

A csempész drogfutárnak állt virágkertésze csak látszólag lóg ki ebből a sorból. A megtörtént események alapján íródott filmben Eastwood ugyan nem szótlan és mogorva veterán, hanem bőbeszédű sármőr, ám Earl Stone pontosan annyira öntörvényű és tájidegen, mint Walt Kowalski.

„Súlyos múltja lehet”

(Clint Eastwood: *Gran Torino* – Clint Eastwood)

Most is kiderül persze, hogy a régi lesajnált munkamódszerei még a mexikói kartell esetében is kiválóan működnek, ám a főhős ezúttal is kénytelen szembenézni azzal, hogy magára maradt. Az eredeti cím (*The Mule*) jelentése minimum kettős, hiszen az öszvér szó nemcsak a drogfutárokat jelöli, de a makacs, nagy teherbírású igavonót is. Közben azonban teljesen elhidegült a családjától és még épp időben döbben rá arra, igazán csak ők számítanak, semmi más.

Earl Stone erkölcsi nyílván megkérdőjelezhetők, ám nem kis ironia van abban, hogy a mexikói drogkartell pénzén képes csak megmenteni például a helyi kisközösséget egyben tartó kocsmát. Eastwood folyamatosan fricskázza a mobiltelefonjukba vesző fiatalabb generációkat, de most is szembenéz a saját hibáival és megpróbál változtatni. A *csempész* esetében azonban nem az általa teremtett antihős, hanem maga a színész-rendező vet számot a múlttal és a bűnösségét bevallva kér elnézést a családjától. Az életrajzi adatok, a szigorú munkamorál és viharos párkapcsolatok ismeretében nem túl nehéz elképzelni, hogy Eastwood maga is elfeledkezett évfordulókról, iskolai fellépésekről, születésnapokról. Earl Stone apjától el-

hidegült lányát ráadásul Alison Eastwood alakítja, tovább erősítve a személyes áthallásokat.

A legutóbbi *Cry Macho* szintén eszményi cím és pompásan illik az idős Eastwood-karakterhez, holott egy 1975-ben megjelent regény évtizedeken át hánykódó megfilmesítéséről van szó. A színész-rendező, ha nem is konkrétan a régi vadnyugatra tér vissza, de a korábbiaknál erősebben idézi meg a western műfaját és a *Nincs bocsánat* után újra nyeregbe száll. Mike Milo a szó átvitt és konkrét értelmében is ösztört ember, akit a rábizott meló és a határ másik oldala, Mexikó ráz fel az apátiából. A fiú, akit vissza kellene hoznia az apjához az Egyesült Államokba, számvetésre kényszeríti az egykori rodeóst. Mike Milo nemcsak megtanítja a tizenhárom éves fiút lovagolni és állatokat gondozni, de arra is figyelmezteti, a macsó mentalitás szörnyen túl van értékelve. A példaképek követése helyett saját döntéseket kell hozni, majd a férfi a kínálkozó boldogságot is megragadja, a regény tragikus befejezésével ellentétben családi békére lelve a kis mexikói faluban.

Objektíven nézve a *Cry Macho* persze távolról sem nevezhető erős alko-

„Öntörvényű és tájidegen”

(Clint Eastwood: *Cry Macho* – Clint Eastwood)

tásnak, a tény azonban, hogy a kamera előtt és mögött is egy elképesztő alkotói pályát maga mögött tudó kilencvenegy éves ember állt, igazán különlegessé teszi. Különö-

sen az öregedésből olcsó ízléstelen vicceket vagy sekélyes drámákat faragó geronto-filmekkel összevetve izgalmas, mennyire másképp viszonyul Eastwood a saját életkorához és imázsához. „Azt hiszed, hogy mindenre tudod a választ, aztán amikor megöregszel rájössz, hogy semmire nem tudod” – vallja be a filmbeli szerepében ötven évnyi rendezéssel és közel hét évtizedes színészi tapasztalattal a háta mögött, aki egykor Névtelenként vagy Piszkos Harryként tisztította meg a várost. Ha az antihőseivel esetleg nem is értünk egyet mindenben, ezt a fajta nyitottságot, önismeretet és bölcs önkritikát mindenképpen érdemes eltanulnunk tőle.

•
CRY MACHO – A HAZAÚT (Cry Macho) – amerikai, 2021. Rendezte: **Clint Eastwood**. Írta: **N. Richard Nash** regényéből **Nick Schenk**. Kép: **Ben Davis**. Zene: **Mark Mancina**. Szereplők: **Clint Eastwood** (Milo), **Dwight Yoakam** (Polk), **Eduardo Minet** (Rafo), **Natalia Traven** (Marta). Gyártó: **Malpaso Pictures**. Forgalmazó: **HBO Go. Feliratos**. 104 per.